

Lausunto hyvinvointialue- ja maakuntajakolain muutoksesta

Maakuntahallitus 25.08.2025 § 116
335/03.00.00/2025

Tiivistelmä

Luonnoksessa hallituksen esitykseksi ehdotetaan muutettavaksi voimassa oleva hyvinvointialue- ja maakuntajakolaki hyvinvointialuelaksi sekä säädettäväksi uusi erillinen maakuntajakolaki. Maakuntajakolaissa määritellään maakuntien aluejaon perusteet, joiden mukaan maakunnaksi määritäisiin alue, jonka kunnat muodostavat toiminnallisesti ja taloudellisesti sekä alueen suunnittelun kannalta tarkoituksenmukaisen kokonaisuuden. Maakuntalain säätämisen jälkeen hyvinvointialueen aluemuutokset eivät enää vaikuttaisi suoraan maakuntajakoon. Nykyiseen maakuntajakoon ei esitetä muutoksia.

Maakuntahallitukselle esitetään, että se päättää antaa ehdotuksen mukaisen lausunnon.

Asian vireilletulo

Valtiovarainministeriö pyytää lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle hyvinvointialue- ja maakuntajakolain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi. Lausunto pyydetään toimittamaan viimeistään 28.8.2025 klo 16 lausuntopalvelun kautta.

[Linkki luonnokseen hallituksen esitykseksi.](#)

Asian tausta

Luonnoksessa hallituksen esitykseksi ehdotetaan muutettavaksi voimassa olevaa hyvinvointialue- ja maakuntajakolakia. Hyvinvointialue ja maakuntajakolain nimike ehdotetaan muutettavaksi hyvinvointialuejakolaiksi. Lisäksi ehdotetaan säädettäväksi uusi, erillinen maakuntajakolaki. Hyvinvointialueen muutos ei johtaisi enää maakuntajaon muutokseen. Uudessa maakuntajakolaissa säädettäisiin maakuntajaon perusteista (kriteereistä) ja sen muuttamisen edellytyksistä, vireillepanosta ja valmistelusta.

Lainsäädäntöön lisättäisiin myös joitakin hyvinvointialueita koskevia muutoksia ja teknisiä tarkistuksia, jotka eivät liity maakuntajakolaan.

Nykyistä hyvinvointialuejakoa ja maakuntajakoa tai niiden perusteita ei esitetä muutettavaksi. Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

Ehdotus lausunnoksi

Ehdotettu hyvinvointialuejakolaki (1 lakiehdotus)

Uudenmaan liitto kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle hyvinvointialue- ja maakuntajakolain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi. Esityksen tavoitteena on selkeyttää ja eriyttää hyvinvointialuejakoa ja maakuntajakoa koskevaa sääntelyä sekä pyrkiä perustuslain 122 §:ssä tarkoitettuihin yhteensopiviin aluejaotuksiin. Tarkoituksena on irrottaa muut aluejaot hyvinvointialuejaon muutoksista, jotka perustuvat hyvinvointialueen tehtäviin ja palauttaa maakuntajako ja sen perusteet valtion aluejakojen yhteiseksi perustaksi.

Laissa säädettyinä poikkeuksena hyvinvointialueen ja maakuntajaon väliin yhteyteen esitetty hyvinvointialuelaki mahdollistaisi edelleen ratkaisun, jossa maakunnan alueella on useampi hyvinvointialue. Asia on erityisen merkityksellinen Uudellamaalla, jossa sijaitsee neljä hyvinvointialuetta ja Helsingin kaupunki. Uudenmaan hyvinvointialueiden muutokset esimerkiksi yhdistämisellä toisiin hyvinvointialueisiin Uudenmaan sisällä tai jopa ulkopuolelle johtaisi nykyisen lainsäädännön mukaan myös maakuntajaon muutokseen, mikä ei ole perusteltua maakuntajaon kriteereiden näkökulmasta. Kannatettavaa on myös ehdotus siitä, että hyvinvointialuejakoa muutettaessa on selvitettävä vaikutus myös maakuntajakoon.

Hyvinvointialuejaon ja maakuntajaon erottaminen erillisiksi laeiksi mahdollistaisi myös sen, että hyvinvointialue voisi tarvittaessa muodostua useammasta kokonaisesta maakunnasta ilman, että muutos väistämättä vaikuttaisi suoraan maakuntajakoon.

Ehdotettu maakuntajakolaki (2 lakiehdotus)

Uudessa maakuntajakolaissa säädettäisiin maakuntajaon perusteista ja maakuntajakoa koskevasta päätöksenteosta ja sen valmistelusta. Maakuntajako toimisi alueiden kehittämisen, aluesuunnittelun ja hallinnon järjestämisen perusaluejakona (1 §).

Nykyisin voimassa oleva sääntely on sitonut maakuntajaon ja hyvinvointialuejaon toisiinsa ja hyvinvointialueen muuttaminen muuttaisi maakuntajakoa hyvinvointialueen muutosta vastaavalla tavalla. Esityksen mukaan maakuntajaolle säädettäisiin erikseen perusteet, joiden nojalla maakuntajako olisi yhtenäinen ja kuvastaisi alueen yhteenkuuluvuutta. Tällöin maakuntajako ei enää pohjautuisi sosiaali- ja terveydenhuollon tai pelastustoimen toiminnallisiin edellytyksiin, jotka suuresti poikkeavat maakuntajakolaissa esitetyistä maakunnan alueen kriteereistä.

Maakunnaksi määrättäisiin alue, jonka kunnat muodostavat toiminnallisesti ja taloudellisesti sekä alueen suunnittelun kannalta tarkoituksenmukaisen kokonaisuuden (2 §). Pykälän yksityiskohtaisten perusteluiden mukaan maakunnan alueen määrittämisessä käytettävät keskeiset kriteerit ovat asiantuntijajärjestöjen ja palveluyhteydet, työssäkäyntiliikenne, kuntien yhteistoiminta, elinkeinoelämän yhteydet, yhdistystoiminta-alueet sekä kulttuuri- ja historialliset perinteet. Uudenmaan liitto pitää kriteereitä perusteltuina. Kuten esityksessä todetaan, maakuntajako on tavoitteiltaan ja perusteiltaan erilainen kuin hyvinvointialuejakoa ja siihen ei enää sovellettaisi hyvinvointialuetta koskevia kriteerejä.

Valtioneuvosto päättää maakuntien lukumäärän, alueet ja nimet kuten voimassa olevankin lain mukaan (3 §). Uudenmaan liitto kannattaa esitystä. Voimassa olevassa hyvinvointialue- ja maakuntajakolaissa ei säädettäisi maakuntajaon muuttamista koskevasta edellytyksistä, muuttamisen vireilletulosta tai siihen liittyvästä valmistelusta. Uudenmaan liitto kannattaa sääntelyn tarkentamista näiltä jo pelkästään oikeusvarmuuden kannalta. Esityksen mukaan maakuntajakoa voidaan muuttaa, jos alue täyttää edellä mainitut kriteerit (2 §) ja alue olisi kielellisesti yhteensopiva turvaamalla suomen- ja ruotsinkielisen väestön oikeudet saada palveluja omalla kielellään samanlaisten perusteiden mukaan (4 §). Uudenmaan liitto pitää kielellisten oikeuksien turvaamista hyvin tärkeänä.

Maakuntajaon vireilletulon osalta maakuntajakolaissa esitetään, että maakuntajakoa voitaisiin muuttaa kuntien, maakunnanliittojen, valtiovarainministeriön, työ- ja elinkeinoministeriön tai ympäristöministeriön aloitteesta (5 §). Aloitteessa on perusteltava maakuntajaon muuttamisen tarve ja

maakunnan alueen määrittelyssä käytettävät yllä mainittujen kriteerien mukaisen tarkoituksenmukaisen kokonaisuuden muodostuminen. Maakunnan liiton näkökulmasta työ- ja elinkeinoministeriön tai ympäristöministeriön aloiteoikeudet ovat ymmärrettäviä, sillä mainittujen ministeriöiden hallinnonaloilla on liittymäpinta maakunnan liittojen toimialaan alueiden kehittämisen ja aluesuunnittelun näkökulmasta. Kuntien osalta Uudenmaan liitto painottaa niiden omaa näkemystä siitä, mihin maakuntaan ne katsovat olevan vahvimmat siteet.

Esityksen mukaan valtionvarainministeriön on otettava huomioon Euroopan unionissa noudattavat aluejaot maakuntajaon muuttamista selvittäessään (6 §). Maakunnan liiton näkökulmasta asia on erittäin tärkeä, sillä liitoilla on merkittäviä tehtäviä unionin ohjelmien rahoittajaviranomaisina, joihin maakuntajako vaikuttaa. Esimerkiksi välittävän toimielimen tehtävät on Hämeen, Kymenlaakson, Päijät-Hämeen ja Varsinais-Suomen maakuntien liittojen osalta koottu Uudenmaan liittoon.

Voimassa olevan lain mukaan valtioneuvoston päätökseen hyvinvointialueen ja maakuntajaon muuttamisesta saa hakea muutosta valittamalla muutoksen kohteena oleva hyvinvointialue ja sen jäsen, mikä maakuntajaon osalta voisi johtaa suorastaan absurdiin tilanteeseen ja soveltumattomaan maakuntajaon muutokseen, jos maakunta on sidottu hyvinvointialueen rajoihin. Esitetystä maakuntajakolaissa hyvinvointialueen valitusoikeus poistetaan. Valitusoikeus korkeimpaan hallinto-oikeuteen on maakunnan liitolla ja kunnalla sekä kunnan jäsenellä. Lisäksi asia on käsiteltävä kiireellisesti (10 §). Uudenmaan liitto kannattaa esitettyjä muutoksia.

Ehdotetut muutokset hyvinvointialuelain 27 §:ään ja 87 §:ään

Ei ehdoteta lausuttavan. Lain 27 § käsittelee hyvinvointialueen valtuustoryhmien toimintaedellytyksien parantamista ja 87 § luottamushenkilöiden palkkioita ja korvauksia.

Muut huomiot esityksestä

Uudenmaan liitto kannattaa hyvinvointialue- ja maakuntajakolain nimikkeen muuttamista hyvinvointialuejakolaiksi ja erillisen maakuntajakolain säätämistä kuten luonnoksessa hallituksen esitykseksi eduskunnalle hyvinvointialue- ja maakuntajakolain muuttamiseksi ja siihen liittyviksi laeiksi esitetty. Uudenmaan liitto pitää myös lainsäädännön muutoksen tavoitteita erittäin perusteltuina.

Hyvinvointialueen muuttaminen, hyvinvointialueiden yhdistyminen ja hyvinvointialueen jakaminen ei esityksen mukaan enää muuttaisi maakuntajakoa hyvinvointialueen tai hyvinvointialueiden muutosta vastaavasti, mikä on edellä esitetyn perusteiden erittäin keskeistä. Aluejakojen eriyttämisen jälkeen hyvinvointialue ei myöskään voisi enää valittaa maakuntajaon muutoksesta.

Esityksessä todetaan, että sillä ei ole suoria vaikutuksia valtion viranomaisiin eikä kuntien ja hyvinvointialueiden toimintaan tai rahoitukseen. Esityksellä on kuitenkin erittäin suuri merkitys maakunnallisen toiminnan perusedellytysten ja niiden turvaamisen kannalta.

Muutokset on perusteltua saattaa voimaan esitetystä muodosta. Lisäksi esitys on kokonaisuudessaan hyvin laadittu. Uudenmaan liitto kiittää myös riittävän pitkää lausuntoajasta.

Esittelijän päätösesitys:

Maakuntahallitus päättää

- antaa edellä esitetyn ehdotuksen mukaisen lausunnon,
- tarkastaa pöytäkirjan tämän pykälän osalta kokouksessa.

Esittelijä:

maakuntajohtaja Tuija Telén

Päätös:

Maakuntahallitus päätti esityksen mukaan.

Lisätiedot:

Vastuujohtaja Liisa Isokangas
Asiantuntija Tero Suursalmi

Täytäntöönpano:

Valtiovarainministeriö